

# RIIGIKOGU

## IV koosseis.

VII istungjätk.

154. koosolek.

12. juunil 1931.

### Sisu:

1. Päevakorra täiendamine.
2. Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seadus — redaktsioon.
3. Eesti-Soome kaubandus- ja laevanduslepingu ja selle lõpp-protokolli kinnitamise seadus — I lugemisel.
4. Eesti ja Läti vahel piirijoonega poolitatud kinnisvarade likvideerimise tähtaja pikendamise protokoll kinnitamise seadus — III lugemisel.
5. Eesti ja Belgia koloniaalvalduste tollivahetuste korraldamise kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel.
6. Välisteenistuse seaduse § 8 muutmise seadus — III lugemisel.
7. Surnud kindral-major Gustav Kunnose perekonna pensioniseadus — III lugemisel.
8. Tallinna tehnikumis õppijatele kaitsevääteenistusse ilmutamiseks ajapikenduse andmise seadus — III lugemisel.
9. Riigikogu kodukorra muutmise ja täiendamise seadus — III lugemisel.
10. Rahvusvaheliste tüliküsimuste rahulikul teel lahendamise kohta käiva üldaktiga ühinemise seadus — III lugemisel.
11. Vähemusrahvuste kulturomavalitsuse seaduse §§ 5, 9 ja 24 muutmise seadus — III lugemisel.
12. Rahukohtu nuhtlusseaduse täiendamise seadus — II lugemisel.
13. Pikalaenu Panga valitsemisele antud laenude, nõuete ja fondide valitsemise eest tasu maksmise seadus — II lugemisel.
14. Koolimajade ehitusefondi seaduse muutmise seadus — II lugemisel.
15. Rahvamajade seadus — III lugemisel.

Koosoleku avab esimene abiesimees  
**M. Martna** kell 17.17 min.

Sekretäri kohal sekretäri teine abi **O. Gustavson**.

### 1. Päevakorra täiendamine.

Juhatare ettepanekul täiendatakse päevakorda 1. punktiga — Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

2. Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Freiberg**.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

3. Eesti-Soome kaubandus- ja laevanduslepingu ja selle lõpp-protokolli kinnitamise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Tonkmann**: Austatud Riigikogu liikmed! Esimene Eesti-Soome kaubaleping sõlmiti 29. oktoobril 1921 ning astus jõusse 13. oktoobril 1922. See oli esimene kaubaleping, mis Eesti riik sõlmis välisriigiga. Kuid juba algul arvati Soome ajakirjanduses, põllumajanduse ja teistes ringkondades, et see leping ei ole Soomele kasulik ja nõuab revideerimist. Need hääled tulid ikka enam ja enam kuuldavale, ja sellepärast võeti ette revideerimine. 16. märtsil 1930 jõuti kokkuleppele ja kirjutati alla lisalepingule. Selles lepingus puudutati ainult põllumajanduse osa, kuna tööstuse osa lepingust välja jäi.

Eesti-Soome kaubaleping ei ole oma ulatuse poolest mitte laienenud, vaid üksikute positsioonide või punktide poolest kokku tõmbunud. Nimelt praeguses kaubalepingus on see osa, mis Soomele soodustusi annab, vähendatud 82 punkti võrra, ja see osa, mis Soome meile vastavalt annab, on vähenenud 77 punkti või positsiooni võrra.

Rahaasjanduse komisjon, kes selle lepingu läbi vaatas, ühines Vabariigi Valitsuse poolt esitatud seaduseelnõuga ja seletuskirjaga. Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel.

4. Eesti ja Läti vahel piirijoonega poolitatud kinnisvarade likvideerimise tähtaja pikendamise protokoll kinnitamise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Rei**.

Pealkiri võetakse vastu.

## (§ 1.)

Aruandja A. Rei: Redaktsiooni komisjon on selle paragrahvi läbi vaadanud ja kustutanud teises reas „1931“ järel täht „,a.“. Kandsin paragrahvi ette tehtud parandusega.

§§ 1 ja 2 võetakse vastu.

## (§ 3.)

Aruandja A. Rei: Lisan juurde, et redaktsiooni komisjon on kustutanud § 3 lõpust sõnad „Riigi Teatajas“ ja sõnad „astub jõusse“ asendanud sõnadega „hakkab maksma“.

§ 3 võetakse vastu.

Seaduseelnõu terve sisu võetakse vastu korraga.

Aruandja A. Rei: Kuna paragrahvide juures, nagu juba tähendasin, on redaktsiooni komisjon parandused teinud, siis ei ole vaja enam käesolevat seaduseelnõu redaktsiooni komisjoni anda. Seepärast teen ettepaneku,

käesolev seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Ettepanek võetakse vastu.

### 5. Eesti ja Belgia koloniaalvalduste tollivahekordade korraldamise kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja J. Jaanis.

Seaduseelnõu võetakse vastu ühes redaktsioonilise parandusega paragrahvide viisi ja terve sisu korraga.

Aruandja J. Jaanis: Kuna redaktsiooni komisjon on käesoleva seaduseelnõu läbi vaadanud, teen ettepaneku,

käesolev seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Ettepanek võetakse vastu.

### 6. Välisteenistuse seaduse § 8 muutmise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja J. Klement.

Pealkiri võetakse vastu.

Juhataja: Ma kavatsen jätta ära seaduseelnõu I ja II osa teksti ettelugemise.

I ja II osa võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega.

Aruandja J. Klement: Seaduseelnõu on redaktsiooni komisjoni poolt läbi vaadatud, ja redaktsiooni komisjon on teinud selles järgmised parandused: § 8 tei-

ses reas on võetud „arvates uuele“ asemele „sellele“; sama paragrahvi teise lõike neljandas reas on kustutatud sõna „ilma“; edasi p. 1 teises reas on võetud „väljasõidu päevast“ asemele „sellest päevast“; p. 2 teises reas on võetud „sisemaa“ järele sõna „vastava“; p. 4 teises reas on võetud „sellest päevast peale“ asemele „sellest päevast alates“; II osa esimeses reas on võetud „sünnib“ asemele „toimub“.

Teen ettepaneku,

seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Seaduseelnõu terve sisu võetakse vastu korraga.

Aruandja ettepanek võetakse vastu.

### 7. Surnud kindral-major Gustav Kunnose perekonna pensioniseadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja K. Tonkmann: Austatud Riigikogu liikmed! Redaktsiooni komisjon on läbi vaadanud selle seaduseelnõu, ja ma loen selle nii ette, nagu redaktsiooni komisjoni poolt parandatud.

Pealkiri võetakse vastu.

## (§ 1.)

R. Kuris: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesolev pensioniseaduse eelnõu on iseloomult eriseadus. See määrab surnud kindral-major Gustav Kunnose perekonnale pensioni, kuid ei näe ette pensioni lõpetamise korda ega aega, mispärast võib oletada, et kui pensioni makstakse perekonnale, milles ka lapsed on, et viimastele võimalus on surmani pensioni edasi maksta. See oleks eriline kord, mida arvata-vasti isegi valitsus ei ole soovinud. Oleks loomulik, et pensionimaksmine ja selle lõpetamine sünniks ühtlastel alustel teistele kaitseväelastele maksetava pensioniga. Ma kordan ettepanekut, mille tegi II lugemisel rkl. Fuks, ja panen ette,

§ 1. lõppu võtta järgmised sõnad: „kusjuures pensioni maksmine lõpeb Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioniseaduse §§ 91, 92, 93 ja 94 alusel.“

Aruandja K. Tonkmann (lõpusõna): Austatud Riigikogu liikmed! Rkl. Kuris'e ettepanek on üleliigne, sest selle paragrahvi teisel lugemisel vastuvõetud redaktsioonist selgub ilmselt, et ka pärast 1. maid määratud pensioni maksmine lõpeb selles paragrahvis eelpool ülesloetud kaitseväelaste ja nende perekondade pensioniseaduse paragrahvide alusel. See ettepanek peaks vastu võetud saama ainult sel

juhul, kui Riigikogu leiab, et küsimus mitte küllalt selge ei ole. Kuna mina teisel lugemisel vastuvõetud redaktsiooni selguse juures ei kahtle, siis panen ette, rkl. Kuris'e ettepanek tagasi lükata. (Vahelhüüe.) Siis tuleb kahekordselt sisse. (Vahelhüüe.) Juristid on selle küsimuse läbi arutanud ja leidnud, et see on täiesti üleliigne.

R. Kuris'e ettepanek võetakse vastu.

§ 1 võetakse vastu ühes parandusega.

§ 2 võetakse vastu.

Seaduseelnõu terve sisu võetakse vastu korraga redaktsiooni komisjoni andmata.

### 8. Tallinna tehnikumis õppijaile kaitsevæteenistusse ilmumiseks ajapikenduse andmise seadus — III lugemisel.

Riigikaitse komisjoni aruandja E. Joonas.

Seaduseelnõu võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega paragrahvide viisi ja terve sisu korraga.

Aruandja E. Joonas: Kuna redaktsiooni komisjon on selle seaduseelnõu läbi vaadanud, ja ma selle ette kandsin ühes redaktsiooniliste parandustega, teen ettepaneku,

seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Ettepanek võetakse vastu.

### 9. Riigikogu kodukorra muutmise ja täiendamise seadus — III lugemisel.

Koosseisu ja kodukorra komisjoni aruandja A. Rei.

Seaduseelnõu võetakse vastu osade viisi ja terve sisu korraga redaktsiooni komisjoni andmata.

### 10. Rahvusvaheliste tüliküsimuste rahu-likul teel lahendamise kohta käiva üldaktiga ühinemise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja A. Rei.

Pealkiri võetakse vastu.

(§ 1.)

Aruandja A. Rei: Siin on redaktsiooni komisjon sõnade järjekorda muutnud, on võetud sõnade „vastu võetud“ asemele „võetud vastu“.

§ 1 võetakse vastu.

(§ 2.)

Aruandja A. Rei: Siin on redaktsiooni komisjon teinud teises reas parandused, võttes „mainitud“ asemele „selle“, ja sõnade „punktis 2 a) ja b)“ asemele „p. 2 lit. a ja b“; neljandas reas on pärast sõna „ühinemist“ võetud sõna „üldaktiga“.

§§ 2 ja 3 võetakse vastu.

Seaduseelnõu terve sisu võetakse vastu korraga redaktsiooni komisjoni andmata.

### 11. Vähemusrahvuste kulturomavalitsuse seaduse §§ 5. 9 ja 24 muutmise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja V. Hasselblatt'i puudumisel aruandja ülesannetes komisjoni abiesimees J. Klesment.

Pealkiri võetakse vastu.

(Sissejuhatus ja § 5.)

Aruandja J. Klesment: Redaktsiooni komisjon on sissejuhatuses ja § 5 sõna „kulturomavalitsuse“ lahutanud sideoonega ning sissejuhatuses lõpu redigeerinud järgmiselt: „... pannakse maksma järgmises redaktsioonis:“. § 5 teise lõike alguse võtnud järgmiselt: „Vastava rahvuse kultuurnõukogu kutsub ellu kohalikkude küsimuste lahendamiseks ja korraldamiseks tarviduse järgi“... j.n.e. ning kolmanda lõike teises reas on võtnud „üks maakond“ asemele „ühe maakonna“.

§ 5 võetakse vastu.

(§ 9.)

Aruandja J. Klesment: § 9 esimese lõike lõpus on redaktsiooni komisjon võtnud sõnade „18 aastat vanad“ asemele „18-aastased“ ja teise lõike eelviimase ja viimse lause redigeerinud järgmiselt: „Vanemate kahte rahvusse kuuluvusel määratakse laste rahvus vanemate kokkuleppel. Kui ei iõuta kokkuleppele, kuulub laps isa rahvusse.“

§ 9 võetakse vastu.

(§ 24.)

Aruandja J. Klesment: § 24 esimeses reas pärast sõna „Valimisi“ on redaktsiooni komisjon võtnud sõna „kultuurnõukogusse“. Peale selle on redaktsiooni komisjon § 24 viimases reas võtnud sõnade „kuulutatakse peakomitee poolt Riigi Teatajas“ asemele sõnad „kuulutab peakomitee Riigi Teatajas“.

§ 24 ja sissejuhatus võetakse vastu.

Seaduseelnõu terve sisu võetakse vastu korraga.

Aruandja J. Klesment: Ma kand-sin seaduseelnõu ette redaktsiooni komisjoni poolt parandatud kujul. Teen ettepaneku,

seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Ettepanek võetakse vastu.

## 12. Rahukohtu nuhtlusseaduse täiendamise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja H. Kukke.

Pealkiri, § 144<sup>2</sup> ja § 144<sup>3</sup> ning sissejuhatus võetakse vastu.

Aruandja H. Kukke: Teen ettepaneku,

täiendada käesolev seaduseelnõu II osaga: „II. Käesolev seadus hakkab maksma avaldamisega.“

II osa võetakse vastu.

## 13. Pikalaenu Panga valitsemisele antud laenude, nõuete ja fondide valitsemise eest tasu maksmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja O. Suursöödi puudumisel aruandja ülesannetes komisjoni esimees J. Soots.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

## 14. Koolimajade ehitusefondi seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja L. Johanson.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

## 15. Rahvamajade seadus — III lugemisel.

Haridusekomisjoni aruandja A. Sõster.

Rahaasjanduse komisjoni kaasaruandja M. Laarman.

Juhataja: Jätan ära seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise. Hääletan peatükkide viisi.

Pealkiri võetakse vastu.

I—III peatükk — §§1—18 — võetakse vastu.

(IV peatükk §§ 19—24.)

J. Vestholm: Teisel lugemisel lükatigi tagasi IV ptk. § 21, mis oli väärilise ettepanekuna kinnitatud komisjoni poolt. Selle sisu oli, et rahvamajades ning rahvamajade alla kuuluval maa-pinnal ei tohiks alkoholeid jookke tar-

vitada. Ma arvan, et praegu siin Riigikogus põhjendama hakata seda, mispärast see tarvilik oleks, on ülearune. Igaüks peaks teadma, mis on rahvamaja, mis ülesanded temal on. Kui meie sinna laseme alkoholi sisse tulla, siis on see eitav nähtus. Ei saa ette kujutada rahvamaja, kus võimaldatakse kooskäijatele alkoholi. Kolmandal lugemisel peaks seda heaks tehtama, mis teisel lugemisel on halvasti tehtud. § 21 tuleks võtta vastu sel kujul: „§ 21. Rahvamajades on alkoholsete jookide müümine ja tarvitamine keelatud.“

(Vahelhüüe.) Mis alkohol on, rkl. Holberg, see on kõigile Riigikogu liikmetele selge.

K. Ast: Ma ei taha mitte sugugi härra Vestholm'i põhimõtete vastu vaielda, aga kuna ma olin üks neist, kes selle paranduse vastu hääletasid II lugemisel, siis ma tahan ainult paari sõnaga öelda, mispärast ma seda tegin. Nimelt sellepärast, et kõigis nendes maades, kus absoluutset alkoholikeeldu maksma ei ole pandud, on niipalju, kui ma olen võinud tähele panna, alkoholi tarvitamine rahvamajades lubatud; aga rahvamajade administratsioon ja juhatus harilikult seisab niisugustes kätes, kes seda alkoholi tarvitamise piiramist väga hästi oskab maja kodukorras ette näha. Ühtlasi tuleb märkida, et alkoholi rahvamajades tarvitatakse kas veini või õlle näol; isiklikult ei saa ma kuidagi aru, mispärast ei või olla rahvamajadel õlle- ja veinimüügi õigus. Rahvamaja juures harilikult asub söögimaja, ja kui söögi kõrval tarvitatakse kergelt alkoholi, siis ei sisalda see karskuseliikumisele mingit hädaohtu. Rahvamajade ülalpidamise huvides on see aga häid tulemusi andnud. Meil Eestis ei ole rahvamajade suhtes kogemusi, aga arvan, et rahvamajade ülalpidamise huvides see kasulik võiks olla.

J. Tõnisson: Austatud Riigikogu liikmed! Isiklikult pean ma siin küll kõige tõsidusega sellele tähelepanu juhtima, et selle ettepaneku tagasilükkamine lihtsalt arusaamata oleks laialistele rahvahulkadele. Riik toetab rahvamajade ehitamist summadega, mis saadakse rahva käest maksude teel. Riik asutab rahvamaju selleks, et meie rahva kultuurinõudeid rahuldada, et maaelu teha vastuvõetavaks, et meie maaelu saaks süveneda. Teie teate aga kõik, missuguseid nähtusi meil esile tuleb alkoholi tagajärjel rahva kogumise paikades, kuidas kõiksugu kakelused, tülid ja pussitamised lähevad niisugusteks regulaarseteks nähtusteks, et nende üle õieti enam paljud ei imesta. Mis on selle kõige tagajärg? Seda näeme juba nüüd, kui vaatleme, mis praegu, võrreldes eelsõja-

aegsega, meil sünnib. Siin peame tunnistama, et oleme väga kallakul teel.

Kui siin põhjendatakse alkoholi toomist rahvamajadesse teiste maade eeskujuga, siis on võrreldes kõigepealt neid olusid, milles töötavad rahvamajad teisel ja meil, alkoholi tarvitamise poolest põhjalik vahe veinimaade ja meie maa vahel. Olen ise sõitnud Balkanimail, Väike-Aasias, Itaalias ja Kesk-Euroopast läbi tulnud ja kuskil ei ole ma näinud purjus inimesi, aga kui tulin üle piiri Venemaale, siis oli iga sammu peal äge alkoholikihvitus end avaldamas. Kahjuks on meil alkoholi tarvitamine nüüd nii pöörasel kujul maad võtnud, et meil õiget veinimaade alkoholi kuskil tarvitama ei hakata, vaid meil juuakse destilleeritud alkoholi niisugusel määral, et inimene oma mõistuse kaotab ja siis loomalikud ihad ja tungid avalduma hakkavad.

Kui lootust antakse, et meie rahvamajades müüakse õlut või veini, siis ma arvan, et paremal juhul võib jutt olla õlust ehk veinist. Teie teate, et õlu ja vein koos sünnitavad niisuguse alkoholi kihvitususe, mis suured hulgad kogumispai-kades viib alla, mis ei lase kultuurilist korda meie rahvamajades püsida, vaid hävitab selle kultuurpüüde, mida peab kandma rahvamaja. See oleks täiesti enesepettus, kui tahetakse endid asjata lootustega ette rahustada.

Tõelikult näitab elu, et meil alkoholi tarvitamine kõige jäledamal kujul järjest süveneb. Mis see meie rahva tervise seisukohalt tähendab, seda vaadake oma ümber. Siis näete, et selle õpetaja sõnad, kes mõne päeva eest jutustas kohutavaid lugusid ühest suuremast kihelkonnast meie kodumaal, on õiged. Aastate jooksul on järjekindlalt terved perekonnad välja suremas. Riste tehakse iga perekonnaloo vaatlemisel järjest rohkem juurde, nii et inimeseiga üldiselt lüheneb. Tervete sugukondade väljasuremine on paarikümne viie aasta jooksul saanud otse katkuks. Tunnen seda kihelkonda lähemalt ja võin öelda: kui sinna minnes vaatan neid ringkondi, kes 40—50 aasta eest olid täis ürgjõulist algatusevõimet, on nemad nüüd suurelt osalt kaotanud iga algatusevõime, iga tõsise ettevõtlikkuse vaimu.

See on ainult näiteks kogu selle hirmsa kurbloo kohta, mis meie maad laastab. Kui nüüd aga riik oma kapitaliga ka selleks kaasa aitab, et seda süvendada ja laiendada häda, siis võtavad Riigikogu ja tema liikmed niisuguse vastutuse rahva tuleviku eest enda peale, mille eest nad head olla ei saa.

L. Johanson: Austatud Riigikogu liikmed! Ma pean rkl. Vestholm'i paran-

duse sissevõtmise hädatarvilikuks. Kui seda parandust sisse ei võeta, siis on võimalik alkoholiseid jooke tarvitada, kuigi mitte alalise nähtusena. Kui aga vastav paragrahv on sees, ja kui alkoholiseid jooke rahvamajades tarvitatakse, siis on see seaduse rikkumine ja sellele on võimalik tähelepanu juhtida. On selge, et maa koolimajades ja rahvamajades alkoholiseid jooke ei tohi olla, selle seisukohaga peaksid ühinema need, kes endid peavad karsklasteks, ja ka need, kes mitte karsklased ei ole, kuid kes siiski õigeks ei pea, kui noorsoo koosviibimise ruumides oleks saadaval alkoholiseid jooke. Rahvamaja on maal sarnane ruum peale koolimaja, kus noorsugu koos käib. Ma kujutan ette, et rahvamaja hakatakse kasutama mitte ainult poliitilisteks koosolekuteks, põllumajanduslikkudeks loenguteks, vaid ka maa noortel on oma vaimlised tarvidused, mis sunnivad neid kokku tulema, seltse ja ringe looma, niihästi noorsoo- kui lasteringe. Ja missugune see õhkkond siis on, kus ringid peavad töötama, kui alkohol neis ruumes on lubatud? Rahvamaja ei saa kujutada kolossaalsete ehitustena, kus ühes otsas on ruumid alkoholi jaoks ja teises otsas eraldatud ruumid, kus noored koos käivad. Ei, need rahvamajad saavad kitsad olema, ja kui sinna paigutatakse einelauad, siis kahtlemata seisab see jalus, ja seda meie lubada ei tohiks. Meie riigil on suureks tuluallikaks alkohol, ning selle alkoholi levitamiseks on riigi poolt kõik tehtud, mis suudetud. Rahvas on pidanud oma tervise ja kõlblusega siin maksma, ja teisestküljest on ka riik siin suuri väljaminekuid pidanud tegema vangimajade, haigemajade ja hoolekande-asutuste peale just sellepärast, et teatav protsent rahvast kaldub alkoholsete jookide tarvitamisele. Kui meie maal vaatleme tegelikku elu, siis näeme, et nende alevikkude lähedal, kus on alkoholimüük, on talude protsent, mis haamri alla lähevad, palju suurem kui mujal. Selle kohta võin Lõuna-Eestist palju näiteid tuua. Nii et ei saa öelda, et alkohol ei tungi inimese peale, vaid ta tungib, ja sellest seisukohast välja minnes ja seda arvesse võttes tuleb püüda nüüd luua niisugune olukord, kus noorsugu vähem kokku puutub alkoholiga. Ma arvan, et alalised rahvamajakulalised võiksid muu seas spordihuvilised ja teadusehümulised alaealised olla, ja juba nende pärast tuleb kategooriliselt selle vastu olla, et rahvamajadesse alkoholimüük paigutatakse. Kui alkoholimüügiks luba antakse rahvamajades, siis selle tagajärg oleks see, et alalised einelauad tuleksid seal asutada, ja rahvamajadest saaksid meil igapäevased kõrtsid. Missugune aga meie maakõrtsielu on, seda teab igaüks.

M. Juhkam: Väga austatud Riigikogu liikmed! Mina olen üks nendest, kellele alati see on väga mittemeeldinud, mis meil tehtud on alkoholi levitamiseks, olgu see kas või meie monopol. Kui meie piiritusemüügi seaduse vastu võtsime ja selle korralduse lõime, siis paljud mõtlesid sootu midagi muud, kui seda, mis tõelikult oleme saanud. Või teiseks mitte ammu, kevadel, arutasime siin alkoholi müügi seaduse muutmise seadust, ja pean ütlema otsekohe, et minule terve rida asju, millega alkoholi levitamist maal soodustame, ei meeldi. Härära Johanson kõneles karsklasest, kes karsklased ei ole. Mina võiksin ennast lugeda mitte karsklaseks, kellel ei oleks raske karsklane olla. Põhimõttelikult ei maksaks ju vastu vaielda nendele, kes nõuavad (V a h e l h ü ü e.) alkoholi keeldu rahvamajades. Aga olud on väga mitmesugused, ja seda tuleb silmas pidada. Kui seaduse keelu sisse võtame, siis mõnel juhul teeme sellega mitte head, vaid halba. Ma olen ühe rahvamaja liige, olen kauemat aega olnud ka juhatuse liige, ja pean ütlema, et meie oleme katsunud seal seda teha, mis võimalik olnud kultuuri levitamiseks. Üldiselt on ümbruskond meiega rahul. On suuri pingutusi tehtud, et alkohol rahvamajast hoopis välja jätta. Aga kahjuks ei tulnud sellest midagi välja. Seltsi kulud, nagu pargi korrashoidmine j.n.e. olid nii suured, et olud sundisid alkoholimüüki einelauda sisse seadma. Ma ei või öelda, et kultuuri töö, mis seal tehakse, selle tagajärjel eitavaks oleks saanud. Ainelised mured ei rõhu aga rahvamaja enam nii raskelt kui varem.

See meid veel kaugele ei vii, kui paneme keelu maksma ühes rahvamajas, aga kümme sammu edasi on kõige halvem kõrts. Meie teame, et alkoholiga einelaudad on meil kauemat aega olnud „Estonias“, „Vanemuises“ ja teistes rahvamajades. Seal teostatakse alkoholimüüki ohjeldatult, ja see ohjeldamine on häid tagajärgi andnud. Ei saa võrrelda alkoholi tarvitamist „Estonias“ ja „Vanemuises“ sellega, mis mujal tarvitatakse. Seal on kindel kokukord ning mõõdukad tarvitajad.

Kahtlemata need halvad nähtused, millest kõneles rkl. Tõnisson, on olemas, kuid need on meie alkoholipolitika, alkoholi uputuse tagajärg. Puht otstarbekohasuse seisukohast välja minnes küsimust nii ära otsustada ei maksa, et mingil kujul ega mingis rahvamajas alkoholi olla ei või. Seega võime selle hea asemel, mida meie kõik soovime, rahvamajadele ja sellele seadusele halba teha. (V a h e l h ü ü e.) Mulle tuleb teada meelde tuletõrje einelaudade, seal olevat päris võimatu seisukord. (V a h e l h ü ü e.) Ei, seda ei või siiski öelda. Arvan, et kui üks alkoholiga eine-

laud on ühe seltsi käes, siis juba avaliku arvamise surve all katsub selts mõndagi teha alkoholi tarvitamise piiramiseks oma einelauda, ja mitmel pool on selleks väga tõsised abinõud kokukorras ette nähtud. Nii et kõik need asjaolud kõnelevad minu arvates selle poolt, et selle seadusega seda küsimust lahendada ei maksaks. Selleks peaksid olema teised võimalused. (V a h e l h ü ü e.) Ma pean ütlema igasuguste arusaamatuste ärahoidmiseks, et mina ei vaidle selle vastu, kuhu poole sihitakse, aga ma kahtlen, kas selle keeluga kätte saadakse seda, mida soovitakse.

A. Sternfeldt: Meil on alkoholi küsimusega igalpool tegemist, kus on rahva kogumise kohad. Võib panna tähele, kuidas isegi surnuaedadel, kus alkoholi tarvitamine kõvasti keelatud ja ka surnuaedade juures olevais ruumes, kus külma ilmaga inimesed võivad ennast soendada, joomist ette tuleb... (V a h e l h ü ü e.) Mina juhin tähelepanu ainult ühele praktilisele nähtusele. Ja seal on meil alaliselt võitlus alkoholiga. Inimesed võtavad seda kaasa. Ja kui nüüd rahvamajades alkoholi tarvitamine nõrgemate jookide kujul seadusega lubatud on, siis ütlen, igatüki võtab omale kangema alkoholi kaasa ja nõnda juuakse ka seda, mis rahvamajade seaduse järgi keelatud on ja mis inimesi sedavõrd uimastab, et siis ka kakelused rahvamajades nähtavale tulevad. Seepärast see võimalus tuleks igal tingimusel ära võtta. Kui rkl. Juhkam väitis, et vaadake, ühel ja teisel seltsimajal on alkoholiga einelaud, siis las see jääb, aga ma ütlen, kui riik rahvamajad asutab ja suured summad rahva kultuuri edendamise peale annab, siis peab riik ka seda silmas pidama, et igasugused võimalused kultuuri hävitamiseks seal ära peaksid kaduma. Meie kõik, kes oleme teistes maades käinud, teame ja oleme näinud, missugune vahe on joomise vahel meie maal ja teistes maades. See on ainult ilus lootus, kui alkoholsete jookide joomist lubatakse nõrgemate jookide kujul, et see siis selleks jääb. Pärast tuleb tingimata neis kohtades raskem joomine, kuidas saaksid siis rahvamajad meie riigi ja rahva elu ning kultuuri tõstma? Sellepärast loodan, et Riigikogu liikmed selle seaduse juures näitavad kaugelenägelikkust ja ei võta võimalust rahvamajades rahva kultuuri edendamiseks.

R. Penno: Käesoleva seadusega, luugupeetud Riigikogu liikmed, meie anname teatava ilme ühele osale seltsimajadele, nimelt neile, mis vääriliseks peetakse võtta rahvamajade võrku vastavate omavalitussuasutuste poolt. „Seltsimaja“ jääb selle seaduse alt välja. Käesoleva seadusega ei

loo meie erilist fondi ja ei määra min-geid erilisi summasid, mida rahvama-jad oma ülalpidamiseks peavad saama. Loomulik, et meie oma majandusliku kit-sikuse juures rahvamajade lähemas tu-levikus suuri summasid anda ei saa, oma-valitsused seda ei suuda. Pean tähendama, et meie rahvamajade seltsidel on võrra-tult raske olnud ehitusi püstitada, sest et ei ole krediteerimist leidnud asutiste poolt. ei ole sissetulekuid. Need rahvamajad on üles ehitatud erateel. Puhtmajandus-likult on nad talitanud, et on sisse viinud kergemad alkoholi joogid. Sellega on võim-lik kulusid katta. Mida sellega kätte saaks, kui rkl. Vestholm'i variant vastu võetakse? Meie saaksime seda, et paljud rahvamajad ei saaks rahvamajade võrku astuda, nad jääksid seltsimajadeks ja ek-sisteeriks edasi. Ega meie väljaspool ei saa sundida, et ühingud enda kulul ehitusi püstitaksid, et nad peaksid rahvamajade võrku astuma. Selleks seadus sundust ette ei näe. Mis selle parandusega kätte saa-dakse? Saame seda, et rahvamajade võrk ei oleks täielik. Loomulikult need rahva-majad, mis riigi rahaga üles ehitatakse, nende kodukordades, toetuseingimustes, võib ära keelata alkoholi tarvitamise siis, kui tahetakse sellest kinni pidada. Meie ei tohi otsekohe elimineerida ja viia terve rea seltsimajaju sarnasusse liiki, kes ei saa võtta rahvamaja kohustusi oma peale, sest harilikult ei ole võimalik omavalit-sustel ja riigil aineliselt appi tulla ja võtta oma peale kohustused, mis üksikud seltsid kannavad. Minu arvates, kuigi põhimõt-likult ei saa eitada seda, sisuliselt oleks raske vastu vaielda sellele, mida rkl. Vest-holm'i parandus taotleb, aga meie praeg-uste olude juures on see võimatu läbi viia.

J. Tõnisson: Austatud Riigikogu liikmed! See on kõige pahem, kui ikka põhimõttelikult ollakse täiesti poolt, kii-detakse kõik heaks, aga tegelikult seda ei tehta. (V a h e l h ü ü e d.) Mis teha põhi-mõtetega, mida elu tarvitada ei saa?! Tegelikult ei ole alkoholi vastu võitle-mise põhimõtte teostamisega lugu sugugi nii hull. Kui meie riigi- ja omavalitsuste eelarved baseerime alkoholipoliitikale, siis on küsitav, kas see tõesti õige tee on. Kui meie vaatame oma seltside eelarveid, siis näeme, et alkoholiteel võib seal rohkem kokku võtta summe, aga seda rohkem tu-leb ka kulusid, mille tõttu võiks sellest loobuda. Ei ole sugugi tarvis, et meie oma rahvamajasid nii välja arendame, et alkoholi abil suuri summe kokku võtame. Teeme ennem nii, et seal karge õhk valitseb!

Kui seal on puhas õhkkond, kultuuriline olek, siis see tasub kõik. 20 aasta jooksul

olen mina Eesti põllumeeste seltsi eesotsas olnud ja aidanud korraldada Eesti põllu-töönäitusi. Need näitused kujunesid rah-vusliikudeks pidupäevadeks, kuhu üle maa kokku tuldi. Seal oli meil esimestel aastatel sagedasti võitlusi, kas tarvis oleks kassa huvides maksma panna kord, et alkoholi nõrgal kujul müüdaks. Meie tõr-jusime siiski alkoholi välja, ei lasknud teda üldse juurde. Ja kas teate, kui siis kümneid tuhandeid inimesi kitsal platsil oli kokku tulnud, ei olnud seal ometi ühtki korrariikkumist. Tuju oli pühapäevane, ja meie võtsime rohkem raha sisse, kui alkohol oleks meile sisse toonud.

Kui vaatame meie laulupidusid, siis on mitmel korral tahetud nende puhul alko-holi einelaua kaudu sissetulekuid tõsta. Paaril korral on seda isegi olnud. Kuid need laulupeod, mis ilma alkoholita läbi viidud, on suure hoo ja mõjuga korda läinud. Kõigil osavõtjail, tegelastel ja kuulajatel on olnud ülev meeleolu koost minnes. Ei ühtki korrariikkumist, ei ühtki joobnudoleku avaldust, — kõik olid kui ühe perekonna liikmed. Vaadake, see kaa-lub rohkem kui mõni 100 krooni puhast alkoholikassas!

On see õige, et kui meil õpitakse rah-vamajasid korraldama ilma alkoholita, siis suudetakse palju lihtsamates oludes palju rohkem kätte saada, kui alkoholikassa abil. Alkoholi mõjul hävineb suur osa tööst, kuna alkohol elu alla viib, selle asemel, et seda tõsta.

R. Kuris: Lugupeetud Riigikogu liik-med! See rkl. Vestholm'i poolt tehtud parandus väärrib tõsist tähelepanu. Kuid sellel on ka väikesed nõrgad küljed. Meie teame, et rahvamaja ruumides võivad olla mitmesugused erakorterid, nagu maal tihti olemine näinud, seal on isegi üürilised sees j.n.e. Tehtud ettepaneku kohaselt oleks see keeld kogu katusealuse kohta maksev. Kuid seaduse juures teisel lugemisel läbi-kukkunud esimene variant nägi ette kit-sendusi ruumes, mis ainult publiku või ühiskonna tarvitamiseks ja oleks vast sel-lega sobivam olema, mispärast mina oma ettepanekus kordan seda esimest varianti. (V a h e l h ü ü e.) Vist karta ei ole, et ko-jamees seda tegema hakkaks. Aga kui ko-jamehe korterist tõesti tühi viinapudel leitakse, siis võib selle seaduse järgi koja-meest karistada. (V a h e l h ü ü e.) Olen selle poolt, et ühiskonna kasutada oleva-tes ruumides oleks keelatud alkoholsete jookide müük, ja seepärast kordan teisel lugemisel tagasilükatud esimest varianti: „§ 21. Rahvamajade ruumes on al-koholsete jookide müümine ja tar-vitamine keelatud.“

M. Juhkam: Mulle tundub, härrad

Riigikogu liikmed, et kui meie selle ettepaneku vastu võtame, siis tulemused on ainult need, et rida suuremaid seltse ja praegusi rahvamaju ei lase end selle seaduse järgi rahvamajade võrku võtta. Siis jääb see seadus maksma üksikute väikeste rahvamajade kohta. (V a h e l h ü ü e.) See nähtus ei ole soovitatav, sest kui teeme rahvamajade seaduse, ja kui see haarab ainult juhuslikke, pisikesi rahvamaju, nagu olid omal ajal kroonu karskuse teemajad, siis see ei annaks meile mitte midagi. Parem oleks, kui rahvamajade seaduse alla käiksid kõik rahvamajad.

J. Vestholm: Toetan oma enne tehtud ettepanekut sellepärast, et kui valisin selle variandi, siis pidasin meeles, et alkoholsete jookide tarvitamise keeld käib mitte ainult rahvamaja kohta, vaid ka rahvamaja aia ja hoovi kohta. Rahvamajade seaduses on ette nähtud, et luuakse pargid ja aiad noorsoo jaoks. Kui aga seadus võetakse vastu nii, et rahvamajas on keelatud alkoholi tarvitamine, aga aias on lubatud, kus suve ajal rahvas, eriti noorsugu koos käib, siis ma arvan, et kui Riigikogu vastu võtab selle seaduse niisugusel kujul, siis see seadus ei ole küllalt otstarbekohane.

Et minu ettepanek on kaugeleulatavam kui härra Kuris'e ettepanek, siis palun minu ettepaneku enne hääletada, kui härra Kuris'e ettepaneku.

Kaasaruandja M. Laarmann (lõpusõna): Rahaasjanduse komisjoni nimel ei saa ma ühineda rkl. Vestholm'i poolt tehtud ettepanekuga. Rahaasjanduse komisjonis oli asi arutamisel ja leiti, et ei ole tarvis neid ettepanekuid mahutada sellesse seaduseelnõusse. Õieti olid seal ka kõne all need põhimõtted, mis siin ette toodi, ja ma pean tunnistama, rahaasjanduse komisjonis ei vaieldud keegi selle vastu, et alkohol rahvamajadest kaugemale jääks. Kui aga siin taheti näidata, et kui alkoholi tarvitamist rahvamajade seadusega lubada, siis algab raske joomine, — siis pean tähendama, et siin on eksitusega tegemist. Kui rkl. Sternfeldt oleks läbi lugenud § 24, siis oleks tal asi selge olnud, et selleks on teatav riiv ette pistetud ja võib igalpool alkoholi rahvamajadest eemale hoida. § 24 ütleb järgmist: „Järelevalve rahvamajade üle kuulub Hariduse- ja sotsiaalministeeriumile ja vastavale maa- või linnakoolivalitsusele.“ Ma ei suuda kujutada ette, et meie Hariduse- ja sotsiaalministeeriumis kunagi valitseks niisugune vaim, mis võimaldaks, et rahvamajad peaksid muutuma niisugusteks kohtadeks, nagu rkl. Sternfeldt ütles, joomise kohtadeks. See on liialdus. (V a h e l h ü ü e.) Minu arvates

on siin väikese arusaamatusega tegemist. Kui arvatakse, et siin on kaks ettepanekut ja nad lahku lähevad, siis rahaasjanduse komisjonis oli asi arutamisel ning seal leiti, et ei ole vahet, kui öeldakse „ruumis“ või „rahvamajas“. Mis tähendavad kõik need ruumid, mis rahvamajas on? (V a h e l h ü ü e.) Aed ei käi selle alla, aed ei ole rahvamajas. (V a h e l h ü ü e.) Kõik ruumid, mis rahvamajas. (V a h e l h ü ü e.) Kui öeldakse, kõik ruumid, mis rahvamajas, siis muidugi mõista käivad selle mõiste alla ka erakorterid, mis rahvamajas asuvad. Rahvamajaks on kõik see, mis rahvamaja katuse all olemas, terve see üksus. Selles mõttes ei ole õige, nagu näidati haridusekomisjonis ja püüti põhjendada, et üks ettepanek on kaugemaleminevam kui teine. Selguse mõttes oleks parem teine variant vastu võtta.

Edasi tahaksin ma tähendada, et ka selles väikene vastolu valitseb, kui arvatakse, ja siin rkl. Sternfeldt avaldas, et alkohol võiks jääda praegu olemasolevatesse seltsimajadesse, üldse sinna, kus ta praegu on, aga rahvamajadesse ei võiks ta jääda. (V a h e l h ü ü e.) Siin see eksitus peitubki. Kui härra Sternfeldt'il oleks lähem ülevaade meie rahvamajade kohta, siis peaks ta teadma, et meie rahvamajade hulka tahetakse võtta kõik olemasolevad seltsimajad. Kavade järgi tuleks üldse 576 rahvamaja ringkonda maal. Olemas on aga 216 rahvamaja. Aga need majad ei ole riigi kapitali arvel ehitatud, vaid eraalgatusel. Siia maani ei ole riik ühegi rahvamaja heaks kulu kandnud. Nüüd võiks aga üks jagu nendest seltsimajadest rahvamajade hulgast välja jääda, vähemalt on niisuguseid rahvamaju, kust esialgul ei ole võimalik alkoholi täiel kujul välja ajada, ja need peaksid rahvamajade nimekirjast siis välja jääma. Sel korral peaksime aga küsima, kas see kasulik on või takistav? Minu arvamise järgi on ikkagi kaks asja: põhimõtteline külg ja tegelik läbiviimine. Ka siin tuleb seda silmas pidada. Mina isiklikult ei vaidle ju selle vastu, olen selle poolt, kui kõikidest rahvamajadest saaks välja ajada alkoholi. Ei usu kui mõnesugusel kujul alkohol sisse jääb, et need rahvamajad siis niisuguseks muutuvad, et seal nii, nagu rkl. Sternfeldt ütles, kõige raskem joomine esile tuleb. (V a h e l h ü ü e.) Meil on „Estonia“ ja „Vanemuine“, kas need on siis kohad, kus kõige raskem joomine on? Mina ei ole selles asjatundja, ega taha ka seda olla, võib-olla et härra Sternfeldt seda asja paremini tunneb. Kuid ma julgen loota, et rahvamajades teatav kord valitseb ja et joomist seal kõige raskemal kujul ei ole. Samuti paistab minule ettekannetest, et käesoleva seadusega see kü-



simus korraldatud on, ja et võib ja peab Hariduse- ja sotsiaalministeerium korraldama, et rahvamajades tõesti joomine vähemaks jääks. Sellepärast ei ole minul niisugust kartust, et seal niisugused nähtused esile võiksid tulla, nagu siin ette toodi. Mina rahaasjanduse komisjoni nimel panen ette endise otsuse juurde jääda ja välja jätta nii üks kui teine variant seadusest.

Aruandja A. Sõster (lõpusõna): Haridusekomisjoni aruandjana ühinen mõlema ettepanekuga. Haridusekomisjon täiel määral pooldab, et rahvamajadest alkohol välja jääks. (V a h e l h ü ü d e d.) Haridusekomisjoni nimel ei saa öelda, kumba ettepanekut pooldada, aga isiklikult pooldan härra Vestholm'i ettepanekut. Kahjuks said teisel lugemisel mõlemad variandid tagasi lükatud, aga kolmandal lugemisel võib asja parandada ja heaks teha. (V a h e l h ü ü d e d.)

J u h a t a j a: Hääletamisele tuleb kõigepealt rkl. Vestholm'i ettepanek. (H ä ä -

l e t a t a k s e.) Poolt on 31 häält, vastu — 22 häält.

Hääletamisele tuleb rkl. Kuris'e ettepanek. (H ä ä l e t a t a k s e.) Poolt on 6 häält, vastu — 15 häält. Seega on minu arvates rkl. Vestholm'i ettepanek vastu võetud. (V a h e l h ü ü d e d.)

Panen rkl. Vestholm'i ettepaneku uuesti hääletamisele. (H ä ä l e t a t a k s e.) Poolt on 31 häält, vastu — 22 häält, seega on rkl. Vestholm'i ettepanek vastu võetud.

Vaheaeg kl. 19.04 min. — kl. 19.25 min.

IV peatükk — §§ 19—24 — võetakse vastu ühes parandusega.

V peatükk — §§ 25 ja 26 — võetakse vastu.

Seaduseelnõu terve sisu võetakse vastu korraga.

J u h a t a j a: Päevakord on läbi. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 19.27 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhataja (allkiri).

